

Systemy Operacyjne (1)

Marcin Gogolewski
marcing@wmi.amu.edu.pl

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Poznań, 21 października 2018

Zasady zaliczenia i egzamin

Dyżury Wtorki: 12:00-13:00, piątki: 11:30-12:30 (?)

Kontakt e-mail: marcing@wmi.amu.edu.pl,
tel.: (061)8295400

Pokój B0-15, Collegium Mathematicum,
ul. Umultowska 87

Zaliczenie quizy (40pkt z najlepszych 5), projekt (10pkt)
każdy element należy oddzielnie zaliczyć na min. 50%

Egzamin test z całości materiału z wykładu

Strona WWW [https://git.wmi.amu.edu.pl/marcing/
systemy-operacyjne-niestacjonarne-2018/
wiki](https://git.wmi.amu.edu.pl/marcing/systemy-operacyjne-niestacjonarne-2018/wiki)

Bibliografia

- *A. Silberschatz, P.B. Galvin, G. Gagne*, Podstawy systemów operacyjnych, Wydanie VII, WNT, 2006
- *A. S. Tanenbaum, H. Bos*, **Systemy operacyjne**, Wydanie IV, Helion 2015
- *M. Bach*, Budowa systemu operacyjnego UNIX, WNT 1995
- *D. Comer*, Sieci komputerowe TCP/IP, tom 1, WNT 1999
- *W. Stallings* Organizacja i architektura systemu komputerowego, WNT, 2004.
- *W. Stallings*: Systemy operacyjne. Struktura i zasady budowy, PWN, 2006
- *D. P. Bovet, M. Cesati*, Linux Kernel, od portów wejścia/wyjścia do zarządzania procesami, O'Reilly, 2001

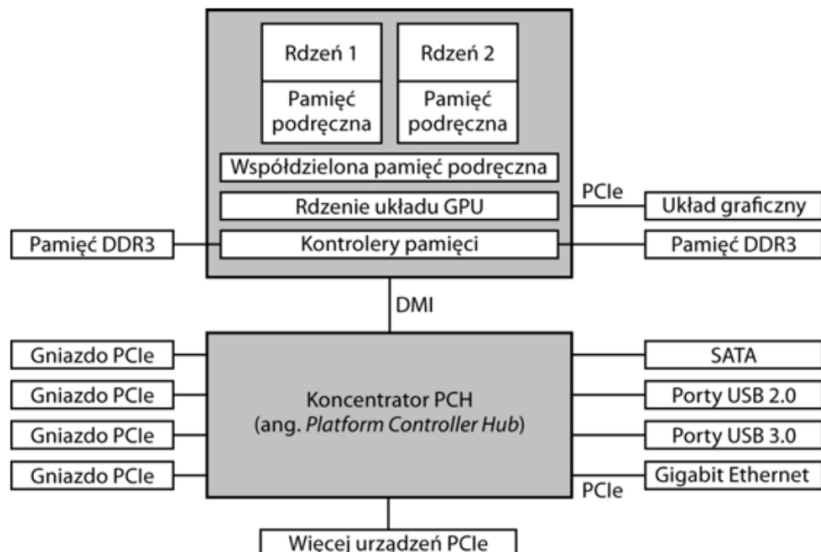
Bibliografia (2)

- *U. Vahalia*: Jądro systemu Unix, Nowe horyzonty, WNT, 2001.
- *B. Goodheart, J. Cox*, Sekrety magicznego ogrodu, UNIX System V Wersja 4 od środka, WNT 2001
- *K. Haviland, D. Gray, B. Salma*, UNIX programowanie systemowe, Wyd RM 1999
- *J. S. Gray*, Komunikacja między procesami w Unixie, Wyd. RM, 1998
- *M.K. Johnson, E. W. Tron*, Oprogramowanie użytkowe w systemie Linux, WNT 2000

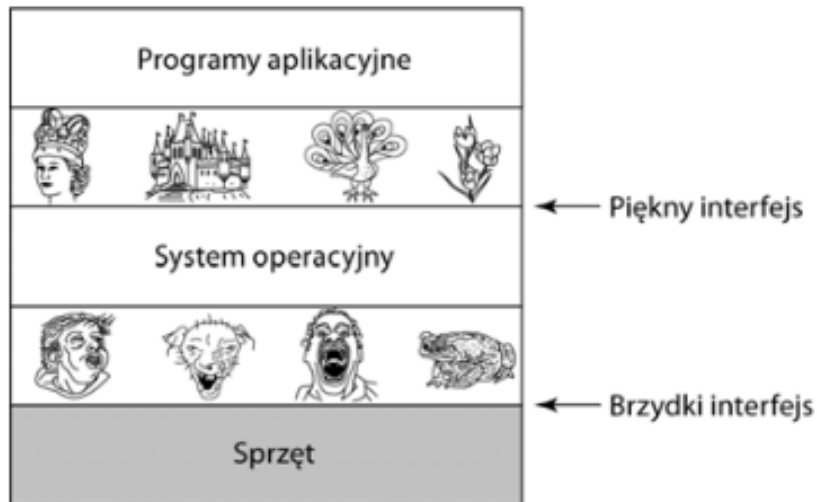
Z czego składa się komputer?

- procesor(y)
- pamięć
- zegar
- klawiatura/mysz
- monitor(y)
- karty sieciowe
- dyski
- drukarki
- ...

Komputer

Co to jest system operacyjny?

Po co nam system operacyjny

Funkcje systemu operacyjnego

- udostępnianie zasobów (w wygodnej formie) programom użytkowym
- zarządzanie zasobami

Per Brinch Hansen – definicja SO (1973?)

System operacyjny jest zbiorem ręcznych i automatycznych procedur, które pozwalają grupie osób na efektywne współdzielenie urządzeń maszyny cyfrowej.

Alan Shaw – definicja SO (2002?)

System operacyjny (nadzorczy, nadrzędny, sterujący) jest to zorganizowany zespół programów, które pośredniczą między sprzętem a użytkownikami, dostarczając użytkownikom zestawu środków ułatwiających projektowanie, kodowanie, uruchamianie i eksploatację programów oraz w tym samym czasie sterują przydziałem zasobów dla zapewnienia efektywnego działania.

Abraham Silberschatz – definicja SO (2010?)

System operacyjny jest programem, który działa jako pośrednik między użytkownikiem komputera a sprzętem komputerowym. Zadaniem systemu operacyjnego jest tworzenie środowiska, w którym użytkownik może wykonywać programy w sposób wygodny i wydajny

Andrew Tanenbaum – definicja SO

System operacyjny jest warstwą oprogramowania operującą bezpośrednio na sprzęcie, której celem jest zarządzanie zasobami systemu komputerowego i stworzenie użytkownikowi środowiska łatwiejszego do zrozumienia i wykorzystania.

Krótką historia komputerów

Pierwsze znane pomysły komputerów cyfrowych

Charles Babbage (1792-1871) budował „silnik analityczny”. Nie udało się, ale prawdopodobnie rozumiał ideę oprogramowania (zatrudnił nawet Adę Lovelace jako programistkę; notabene: nazwa języka Ada z lat 70-tych jest właśnie na jej cześć).

Komputer ten nie miał oczywiście systemu operacyjnego (skoro nigdy nie zaczął poprawnie działać, to nie pojawiła się taka idea).

Krótką historia komputerów (2)

Pierwsza generacja 1945-1955

Lampy elektronowe (niektóre ponad 20tyś lamp), programowalne z początku przez *plugboard* potem karty perforowane.

Druga generacja 1955-1965

Tranzystory, systemy wsadowe, programowalne w *Fortranie*, nazywane często *mainframe* np. IBM7094 (wraz z systemami pomocniczymi IBM1401). Karty zawierały dyrektywy (typu \$JOB, \$FORTRAN, \$LOAD, \$RUN, \$END), dane lub kod programu.

Krótką historia komputerów (3)

Trzecia generacja 1965-1980

Układy scalone, ale systemy nadal dość duże i drogie. Przykładowy system to System/360, pojawiła się wieloprogramowość, wykorzystano *spooling* (ang. *Simultaneous Peripheral Operation On Line*), czyli przechowywanie wielu zadań w pamięci (kolejno przydzielano im procesor). Pojawił się nawet pomysł *CTSS* (ang. *Compatible Time-Sharing System*) i powstał system *MULTICS*. O ile komercyjnie nie był sukcesem, to stanowi podwalinę większości współczesnych systemów operacyjnych.

Krótką historia komputerów (4)

Narodziny Uniksa

Ken Thompson z Bell Labs (wcześniej pracujący nad MULTICSem) dostał do dyspozycji komputer PDP-7 i... napisał wersję „jednoużytkownikową” MULTICSa, którą nazwał *Unix*. Do prac przyłączył się Dennis Ritchie, poza rozwojem systemu operacyjnego. Stworzono język programowania B (nie miał on jednak np. struktur). W pierwszej połowie lat 70tych (1973) powstał język C wraz z kompilatorem i napisanym w tym języku jądrem systemu Unix.

Krótką historia komputerów (5)

Czwarta generacja od 1980

Komputery osobiste. W 1974 powstał komputery oparte na procesorze Intel 8080. System do nich nazywał się *CP/M (Control Program for Microcomputers)*. Prawa do systemu miała firma *Digital Research*.

Krótką historia komputerów (6)

MS-DOS

W latach 80tych firma IBM stworzyła IBM-PC i szukała oprogramowania. Skontaktowali się m.in. z Billem Gatesem (autorem kodu kompilatora BASIC), który poradził IBM, by skontaktował się z Digital Research. Na skutek błędnej decyzji transakcja nie doszła do skutku, a Bill Gates zakupił prawa do systemu DOS (Z Seattle Computer Products), dostosował go (zatrudnił jednego z programistów do nowopowstałej firmy Microsoft) i zaczął sprzedawać MS-DOS producentom sprzętu komputerowego (a właściciel Digital Research zmarł w tym czasie w niewyjaśnionych okolicznościach).

Krótką historia komputerów (5)

Piąta generacja od 1990

Pierwszy telefon komórkowy (1946) ważył ok. 40kg, od 1990 powstaje coraz więcej urządzeń przenośnych (nieco lżejszych).

Inne (znane) systemy operacyjne

OS/2 IBM i Microsoft, od 1987

Windows NT pierwszy nie bazujący na DOS system Microsoftu (bazujący na OS/2) od 1993

Linux premiera jądra systemu 17 września 1991 (od początku 32 bitowy)

GNU/Linux system operacyjny oparty o jądro Linuksa i narzędzia GNU (praktycznie każda dystrybucja, najstarsza z obecnie istniejących to *Slackware Linux* (połowa 1993))

Android Gnu/Linux + Android (nie zawiera kodu GNU) = masa obsługiwanych architektur

Uruchamianie komputera

- CPU wykonuje program (BIOS) spod ustalonego adresu
- BIOS wykrywa i inicjalizuje sprzęt
- BIOS poszukuje nośnika rozruchowego SO
- po załadowaniu SO może odczytać konfigurację z BIOSu

Powłoka systemu

Przykłady

CMD systemy Windows, OS/2

Bash systemy „uniksowe”

...

Plik wsadowy

Lista poleceń powłoki zapisana w pliku (w bardziej zaawansowanej wersji możliwe instrukcje warunkowe, pętle, funkcje – skrypt).

Uwaga

W skrypcie można co prawda definiować zmienne lub funkcje, jednak (inaczej niż np. w językach obiektowych) kolejność definicji **ma znaczenie**.

Podstawowe polecenia CMD

Wszystkich poleceń jest około 300.
Niektóre funkcjonalności się powtarzają!

Wielkość liter nie ma znaczenia, w odróżnieniu od systemów uniksowych.

Podstawowe polecenia CMD (1)

`attrib` ustawia atrybuty pliku (np. RO)

`chdir/cd` zmiana bieżącego katalogu

`certutil` m.in. funkcje haszujące (nie dostępne w DOS)

`choice` do wykorzystania w skryptach (np. wybór opcji)

`cls` *clear screen* – czyszczenie ekranu

`comp` porównywanie plików (nie w DOS)

`copy` kopiowanie pliku

`date` bieżąca data (lub ustawienie daty)

`del` usuwanie pliku (także *deltree* dla struktury podkatalogów)

`dir` zawartość katalogu (ciekawe opcje)

Podstawowe polecenia CMD (1)

doskey program do tworzenia makr (jak *alias* w Bash)

echo wypisywanie tekstu/zmiennych

edit/edlin edytory tekstu (historyczne)

exit zakończenie sesji powłoki

fdisk program do podziału dysku na partycje

for tworzenie „pętli” po listach plików

ftp klient ftp (nie zawsze dostępny)

goto w skryptach skok do etykiety (np. *tutaj:*)

hostname nazwa komputera

if instrukcja warunkowa

Podstawowe polecenia CMD (2)

`ipconfig` konfiguracja sieci (nie w DOS)

`label` do wyświetlenia/zmiany etykiety dysku

`mkdir/md` tworzenie katalogu

`more` wyświetlanie tekstu po stronie

`msd` Microsoft Diagnostics

`msg` program do wysyłania komunikatów

`net` program do konfiguracji sieci (np. montowanie udziału Windows)

`nslookup` zapytanie do serwera DNS

`ping`

`rmdir/rd` usuwanie katalogu

Podstawowe polecenia CMD (3)

recover odzyskiwanie (?) danych z dysku

reg manipulacja rejestrem

rem do komentarzy w skryptach

n/rename zmiana nazwy pliku

replace podmiana pliku

reset sesji/terminala

runas uruchamianie programu jako inny użytkownik

set ustawianie zmiennych

shift przesuwanie listy zmiennych (parametrów skryptu)

shutdown

Podstawowe polecenia CMD (4)

`verify` test poprawności zapisu danych

`vol` tzw. volume label

`waitfor` oczekiwanie na zdarzenie

i inne, np. `sort`, `systeminfo`, `taskkil`, `tasklist`, `telnet`, `time`, `tree`, `type`.